

REŠITEV, KI JE POSTALA PROBLEM Nacionalne države in večetnična realnost

Mitja Žagar

Prav nič slučajno ni, da so v tej številki revije kar trije prispevki,¹ ki s specifičnih gladišč obravnavajo problematiko nacionalne države. Država - zlasti še nacionalna država kot njena specifična zgodovinska pojavna oblika - je tradicionalno že od samega začetka osrednji predmet proučevanja v okviru etničnih in manjšinskih študij ter proučevanja narodnega vprašanja.² Interes za proučevanje nacionalne države se je v družboslovju v zadnjih desetletjih še okreplil.³ Kar nekaj prispevkov, ki obravnavajo nacionalno državo z gledišča urejanja in upravljanja medetničnih odnosov ter varovanja etničnih manjšin, pa je bilo v zadnjih letih objavljenih tudi v reviji Razprave in gradivo.⁴

¹ Poleg tega prispevka, gre še za prispevka Bojka BUČARJA "The Emergence of New States, Borders and Minorities" in Heinza GÄRTNERJA "State, Nation and Security in Central Europe: Democratic States Without Nations".

² Glej npr.: Salo W. BARON (1985), *Ethnic Minority Rights: Some older and newer trends*, The tenth Sacks Lecture delivered on 26th May 1983 (Oxford, England: Oxford Centre for Postgraduate Hebrew Studies, 1985); Ernest GELLNER (1983), *Nations and Nationalism* (Ithaca, London: Cornell University Press, 1983); Eric J. HOBSBAWM (1990), *Nations and Nationalism since 1789: Programme, Myth, Reality* (Cambridge, London, New York, New Rochelle, Melbourne, Sydney: Cambridge University Press, 1990); C. A. MACARTNEY (1934), *National States and National Minorities* (London: Oxford University Press; Humprey Milford, 1934); itd.
³ Osrednje teme, s katerimi se v tem okviru ukvarjata strokovna in širša zainteresirana javnost, so zlasti naslednje: koncept nacionalne države ter njen položaj in vloga v mednarodni skupnosti; preobražanje nacionalne države, centralizacija in decentralizacija, devolucija, regionalizacija in federalizacija; integracijski procesi in povečano sodelovanje na subnacionalni, nacionalni in mednarodni ravni; suverenost in supranacionalnost; primernost tradicionalnega koncepta in vloge države v globalni svetovni ekonomiji in ekonomskih procesih; etnična dimenzija in izvor sodobnih (nacionalnih) držav; sposobnost obstoječih nacionalnih držav, da urejajo, omogočajo, ohranjajo in spodbujajo etnično in kulturno pluralnost; sposobnost držav, da uspešno urejajo in upravljajo medetnične odnose; pravice, položaj in varstvo narodnih oz. etničnih in drugih manjšin; itd. (Izmed številne literature, ki obravnava različne navedene segmente, glej, npr.: James A. CAPORASO (1989), *The Elusive State: International and Comparative Perspective* (Newbury Park, London, New Delhi: Sage Publications, 1989); Kenichi OHMAE (1995), *The End of the Nation State: The Rise of Regional Economies* (New York, London, Toronto, Sydney, Tokyo, Singapore: The Free Press, 1995); Michael MANN, ed. (1990), *The Rise and Decline of the Nation State* (Oxford, Cambridge (Mass.): Basil Blackwell, 1990); Alan S. MILWARD, Frances M. B. LYNCH, Federico ROMERO, Ruggero RANIERI, Vibeke SOERENSEN (1993), *The Frontier of National Sovereignty: History and theory 1945-1992* (London, New York: Routledge, 1993); Hough SETON-WATSON (1977), *Nations and States* (London: Methuen; Boulder, Colorado: Westview Press, 1977); Anthony D. SMITH (1986), *The Ethnic Origins of Nations* (Oxford: Basil Blackwell, 1986); Anthony D. SMITH (1991), *National Identity* (Harmondsworth, London: Penguin, 1991); Rudolfo STAVENHAGEN (1990), *The Ethnic Question: Conflicts, Development, and Human Rights* (Tokyo, Hong Kong: United Nations University Press, 1990); Mitja ŽAGAR (1994), "Nation-States, Their Constitutions and Multi-Ethnic Reality: Do Constitutions of Nation-States correspond to ethnic reality?", *The Journal of Ethno-Development*, Vol. 3, No. 3 (Detroit, 1994), str. 1-19; itd.)

⁴ Glej npr.: Mitja ŽAGAR (1993), "A Contribution to an 'Ethnic Glossary'", *Gradiva in razprave / Treatises and Documents*, št. 28 (Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja / Institute for Ethnic Studies, 1993), str. 160-163, 168; Mitja ŽAGAR (1995), "Constitutions in Multi-Ethnic Reality", *Gradiva in razprave / Treatises and Documents*, št. 29-30 (Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja / Institute for Ethnic Studies, 1994/1995), str. 143-164; Mitja ŽAGAR (1996), "Evolving concepts of protection of minorities: International and constitutional

Eno od osrednjih vprašanj, s katerim se ukvarjajo etnične študije v današnjem svetu, je, kako preobraziti prevladujoči model (nacionalne) države, da bo ta v kar največji meri odražal, upošteval, omogočal ter uspešno urejal in upravljal obstoječi etnični pluralizem in medetnične odnose v etnično pluralnih okoljih?

Profesor Gärtner v svojem prispevku kratko analizira nastanek sodobne nacionalne države v specifičnem zgodovinskem kontekstu zlasti zahodne Evrope v zadnjih dveh stoletjih. Čeprav se je sedaj prevladujoči model nacionalne države razvil pretežno v devetnajstem in dvajsetem stoletju, je potrebno upoštevati tudi predhodni zgodovinski razvoj, zlasti še razvoj in postopno preobrazanje koncepta suverenosti.⁵ Zgodovinski pojav in razvoj modernih narodov (kot specifičnih etničnih skupnosti) in sodobnih (nacionalnih) držav je potekal sočasno⁶ v specifičnem zgodovinskem obdobju, ki ga obeležujejo zlasti razvoj in uveljavljanje kapitalističnega načina produkcije in kapitalizma,⁷ razvoj (liberalne) demokracije ter modernizacija in urbanizacija. Kakorkoli že, današnje nacionalne države so v veliki meri odraz romantičnega pojmovanja narodov in njihovih zgodovinskih mitov, ki so ključno vplivali na preoblikovanje narodov v nacije - narode z lastno državnostjo.⁸ Zgodovina, jezik in kultura dominantne etnične skupnosti v teh državah so praviloma postali uradni nacionalni jezik, zgodovina in kultura te države; poleg tega je pogosto tudi najbolj razširjena religija v okviru dominantne etnične skupnosti postala uradna ali vsaj dominantna religija v državi. V takšnem zgodovinskem razvoju so (zlasti še evropske) države pridobile svojo etnično dimenzijo in naravo. Države so postale nacionalne države, ki so jih pojmovali in jih pretežno še vedno razumejo kot "enonacionalne države" - kot specifičen instrument za uresničevanje nacionalnih interesov dominantnega naroda.⁹

Ena od predpostavk tako pojmovanega koncepta (eno)nacionalne države je obstoj etnično - vsaj relativno - homogenega prebivalstva države. Ljudje se namreč pogosto bojijo, da bi obstoj etnične, jezikovne in kulturne različnosti utegnil otežiti ali vsaj bistveno podražiti uspešno delovanje in razvoj države.¹⁰ Še več, uradna politika šte-

law", *Gradiva in razprave / Treatises and Documents (Revija za narodnostna vprašanja/Journal of Ethnic Studies)*, št. 31 (Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja / Institute for Ethnic Studies, 1996), str. 135-145; itd.

⁵ Glej npr.: Jens BARTELSON (1995), *A Genealogy of Sovereignty* (Cambridge, New York, Melbourne: Cambridge University Press, 1995); F. H. HINSLEY (1986), *Sovereignty*, 2nd edition (Cambridge: Cambridge University Press, 1986); Oeyvind OESTERUD (1994) "Nationalism and the Transformation of Sovereignty." str. 253-260, in Mitja ŽAGAR (1994a), "National Sovereignty at the End of the Twentieth Century: Relativization of Traditional Concepts; The Case of Slovenia," str. 235-252, - v Bojko BUČAR, Stein KUHNLE, eds., *Small States Compared: Politics of Norway and Slovenia* (Bergen: Alma Mater, 1994); itd.

⁶ Glej npr.: GELLNER (1983), str. 6-7, 53-58.

⁷ Glej npr.: HOBBSBAWM (1990), str. 9.

⁸ Sočasnost razvoja modernih evropskih narodov in nacionalnih držav ter tesna prepletenost teh dveh procesov se odraža tudi v številnih jezikih, v katerih isti termin (npr.: "nation" v angleščini in francoščini) označuje narod (kot specifično etnično skupnost) in državo (kot specifično obliko družbenega organiziranja). (Glej npr.: ŽAGAR (1993), str. 158, 162-163.) Slovenščina je eden redkih jezikov, ki oba pojma jasno ločuje in vsebinsko razmejuje. V zadnjem desetletju pa se je v slovenskem jeziku uveljavil tudi pojem "nacija" (sicer prevzet iz srbskega oz. hrvaškega jezikovnega prostora), ki označuje državotvorni narod oziroma narod z lastno nacionalno državo.

⁹ Glej npr.: ŽAGAR (1994), str. 1-2; ŽAGAR (1995), str. 143-145, 150-153, 157.

¹⁰ Vedno znova tako lahko slišimo komentarje, da obstoj večjega števila uradnih jezikov lahko bistveno zaplete, podaljša in podraži demokratične postopke odločanja, delovanje upravnih organov in upravne postopke ter sploh delovanje države in javnih ustanov. Priznavanje etnične in jezikovne pluralnosti in uveljavitev načela enakopravnosti namreč terjata potek postopkov v dveh ali več priznanih uradnih jezikih in ustrezno prevajanje, če vsi udeleženci v postopku ne razumejo vseh uradnih jezikov, večjezične uradne formularje, itd. Zlasti pripadnikom

vilnih držav v etnični pluralnosti prebivalstva vidi predvsem problem. Tako nekatere države uradno zanikajo obstoj etnične pluralnosti znotraj svojih meja iz takšnih ali drugačnih (političnih) razlogov, oziroma o obstoju etničnega pluralizma uradno sploh ne govorijo. Ugotovimo lahko, da v to skupino sodi celo večina držav v današnji mednarodni skupnosti. Druge države poskušajo uveljaviti različne mehanizme in koncepte urejanja etnične pluralnosti in (med)etničnih odnosov ter v tem okviru zlasti ustrezno varstvo narodnih (etničnih) manjšin, da bi preprečili potencialne zaostritve v medetničnih odnosih in konflikte. Celotiste države, ki snujejo svojo etnično in kulturno politiko na konceptu multikulturalizma in interkulturalizma, še vedno iščejo ustrezne rešitve in mehanizme, ki bi izkoristili pozitivne potenciale obstoječe etnične in kulturne različnosti kot primerjalno prednost teh družb.¹¹

Ugotovimo lahko, da danes etnična pluralnost vsaj v minimalnem obsegu obstaja v sleherni državi. Vse lažje in hitreje potovanje, večja mobilnost ljudi, globalne komunikacije in ekonomija še povečujejo etnično pluralnost v posameznih okoljih. Sploh menim, da je etnična, jezikovna in kulturna pluralnost obstajala ves čas, odkar so se v zgodovini srečevala različna ljudstva, kulture, civilizacije - mogoče je bila ta etnična pluralnost v preteklosti le nekoliko manj očitna ali družbeno manj pomembna. Z uveljavitvijo koncepta (eno)nacionalne države - z opredeljeno etnično identiteto - pa je prav obstoj etnične pluralnosti postal bolj očit in je postopoma tudi pridobil na družbenem pomenu. Nenazadnje je prav pojav nacionalnih držav povzročil oblikovanje (tradicionalnih) narodnih manjšin, kot jih poznamo danes.¹²

Zaščita narodnih manjšin se je le postopoma oblikovala v okviru mednarodnega (javnega) prava ter v notranjih ustavnih in pravnih sistemih posameznih držav.¹³ Kot ugotavlja v svojem prispevku profesor Bučar, posamezne etnične skupnosti še vedno ne zaupajo dovolj proglašeni načelom, zagotovilom in uspešnosti mednarodnopravnega varstva narodnih manjšin ter notranjopravnemu varstvu manjšin v okviru obstoječih držav, zato se pri posameznih manjšinah in etničnih skupnostih, ki še nimajo svojih držav, vedno znova pojavljajo zahteve po oblikovanju njihove lastne (eno)nacionalne

dominantnih etničnih skupnosti se zdijo takšne rešitve pogosto neracionalne in celo moteče. Praviloma se jim ne zdi potrebno, da bi se naučili jezikov manjšin ali celo marginalnih skupnosti (vsaj do ravni, ki omogoča minimalno komunikacijo). Na drugi strani pa pripadniki dominantne etnične skupnosti pogosto terjajo, da pripadniki manjšin znajo in v javnosti uporabljajo jezik dominantne etnične skupnosti.

¹¹ Glej npr.: ŽAGAR (1995), str. 157-158.

¹² Glej npr.: BARON (1985); MACARTNEY (1934); ŽAGAR (1996), str. 145-148; Mitja ŽAGAR (1995a), "Ali so Slovenci na Hrvaškem narodna manjšina: Splošna terminološka vprašanja in pravna zaščita" - v Vera KRŽIŠNIK-BUKIČ, ur., Slovenci v Hrvaški (Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 1995), str. 323-353.

¹³ Glej npr.: Florence BENOÎT-ROHMER, Hilde HARDEMAN (1994), *The Minority Question in Europe: Towards the Creation of a Coherent European Regime*, CEPS Paper No. 55, (Brussels: Centre for European Policy Studies, 1994); Francesco CAPORTI (1991), *Study on the Rights of Persons Belonging to Ethnic, Religious and Linguistic Minorities* (New York: United Nations, 1991); *Human Rights: A Compilation of International Instruments: Volume I (First & Second Part)* (1994) (Geneva: Centre for Human Rights; New York, Geneva: United Nations, 1994); *Human Rights: A continuing challenge for the Council of Europe* (1995) (Strasbourg: Council of Europe Press, 1995); *Human Rights in International Law: Basic texts* (1992), Compiled by the Directorate of Human Rights, Council of Europe (Strasbourg: Council of Europe Press 1992); Claire PALLEY (1982), *Constitutional Law and Minorities*, Report No. 36 (London: Minority Right Group, 1982; First published in April 1978, reprinted in 1979 and 1982); Ernest PETRIČ (1977), *Mednarodnopravno varstvo narodnih manjšin* (Maribor: Založba Obzorja, 1977); STAVENHAGEN (1990); Patrick THORNBERRY (1990), *International Law and the Rights of Minorities* (Oxford, England: Clarendon Press; New York: Oxford University Press, 1990); ŽAGAR (1996); etc.

države na podlagi njihove pravice do samoodločbe. K takšnemu razmišljanju jih napotuje tudi dejstvo, da je današnja mednarodna skupnost še vedno predvsem skupnost nacionalnih držav, ki imajo edine polno mednarodnopravno subjektiviteto.¹⁴

Notranje homogeni, simetrični in hierarhični ustavni, pravni in politični sistemi držav, ki temeljijo na prej omenjenem konceptu (eno)nacionalne države, praviloma ne odražajo in upoštevajo obstoječe etnične in kulturne pluralnosti ter značilne asimetričnosti sodobnih družb. To je verjetno pomemben razlog, da so sodobne države pogosto neuspešne pri urejanju medetničnih odnosov, zagotavljanju etnične enakopravnosti, razvijanju tolerantnosti in medetničnega sodelovanja, itd. Prav tako imajo težave pri preprečevanju in uspešnem razreševanju morebitnih etničnih konfliktov, ki so v pluralnih družbah sicer normalen pojav.¹⁵

Kar tragično pa se mi zdi dejstvo, da mnogi danes verjamejo, da etnično pluralne države dolgoročno ne morejo biti uspešne in je zato njihov obstoj vedno ogrožen. Kot dokaz za tovrstno razmišljanje praviloma navajajo razpad večnacionalnih držav v vzhodni in srednji Evropi (konkretno gre za nekdanjo Jugoslavijo, Češkoslovaško in Sovjetsko zvezo) ter tudi težave v nekaterih večnacionalnih zahodnih državah (npr. v Belgiji in Kanadi). Pri tem gredo včasih tako daleč, da razmišljajo o tem, kako bi po mirni poti razdelili etnično pluralne države na več etnično - relativno - homogenih entitet. Na drugi strani pa se seveda bojijo, da bi povečana fragmentacija mednarodne skupnosti lahko povečala nestabilnost na globalni ravni in s tem možnosti za - praviloma sicer geografsko in časovno omejene - mednarodne konflikte.

Skrb vzbujajo tudi različni nacionalistični programi, ideologije, gibanja in stranke, rasna in etnična nestrpnost ter ksenofobija, ki se pojavljajo in krepijo v posameznih okoljih po vsem svetu. Nacionalizem je sovražen do vseh, ki rušijo podobno etnične homogenosti in bi lahko ogrozili uresničevanje "temeljnih nacionalnih interesov," kot jih opredeljuje nacionalistična ideologija in jih formulirajo nacionalistična gibanja in stranke. Nacionalizem ni sovražen le do etničnega pluralizma, ampak ga moti sploh vsak pluralizem, ki bi lahko ogrozil nacionalno homogenost in enotnost naroda, ekskluzivnost in primarnost nacionalističnega programa, politike in ciljev. Nacionalizem zato hoče omejiti pluralizem in ni kompatibilen z demokracijo, ki za svoj dolgoročni obstoj nujno terjaja obstoj pluralizma. Za uresničevanje svojih ciljev nacionalizem rabi - če ne gre drugače, tudi nasilno poenoteno in homogeno - enonacionalno državo, ki jo popolnoma obvladuje in uporablja skladno s proglašeno nacionalistično politiko. Prav zato je značilno, da nacionalistična gibanja in politike narodov, ki že imajo svojo etnično državo, želijo popolno kontrolo - monopol - nad obstoječo državo. Na drugi strani pa nacionalisti tistih narodov in etničnih skupnosti, ki svoje nacionalne države še nimajo, praviloma terjajo oblikovanje svoje nove in lastne etnično homogene (eno)nacionalne države.¹⁶

Na koncu poskusimo na kratko odgovoriti na v uvodu zastavljeno vprašanje: Kako preobraziti prevladujoči model (nacionalne) države, da bo ta v kar največji meri odra-

¹⁴ Glej npr.: Karl W. DEUTSCH (1970), *Political Community at the International Level: Problems of Definition and Measurement* (USA: Archon Books, 1970); STAVENHAGEN (1990); ŽAGAR (1994a); ŽAGAR (1996), str. 139-140.

¹⁵ Glej npr.: ŽAGAR (1995).

¹⁶ Glej npr.: GELLNER (1983); HOBSBAWM (1990); ŽAGAR (1993).

žal, upošteval, omogočal ter uspešno urejal in upravljal obstoječi etnični pluralizem in medetnične odnose v etnično pluralnih okoljih?

V svetu postopoma prevladuje spoznanje, da je za dolgoročni obstoj in razvoj demokracije nujno potrebno ustrezno urediti in izgraditi dobre medetnične odnose, toleranco in enakopravnost ter celovito zaščito etničnih in drugih družbenih manjšin.¹⁷ Prav tako postaja vse bolj očitno, da bodo morali ustavni, pravni in politični sistemi držav upoštevati zaplete družbene strukture in številne asimetrije, ki obstajajo v sodobnih pluralnih družbah. Pri tem je zlasti pomembno, da bodo morali ustavni in politični sistemi zagotoviti ustrezno izražanje in uresničevanje specifičnih in skupnih interesov posameznih specifičnih skupnosti, četudi bo to privedlo do posameznih asimetrij v tradicionalno simetrično in hierarhično zasnovanih sistemih.¹⁸ Ker pluralizem, asimetrije in tudi etnična pluralnost dejansko obstajajo v vseh sodobnih družbah, bodo vse družbe morale uveljaviti ustrezno obravnavanje in urejanje te problematike, če bodo želele zagotoviti dolgoročen obstoj in razvoj demokracije v posameznem okolju.

Vse bolj je namreč očitno, da sedaj uveljavljeni koncept (eno)nacionalne države ne zmore odgovoriti na navedene izzive. Tako lahko pričakujemo, da bo - sicer počasi in zelo omahujoče, saj ni kakšnega pretiranega navdušenja za radikalne reforme in spremembe - koncept nacionalne države doživel določene spremembe. Zaželeno bi bilo, da bi sedanji model (eno)nacionalne države nadomestil nov model večnacionalne države, ki bi upošteval in omogočal uveljavljanje družbene raznolikosti in etničnega pluralizma. Pri tem ta novi model zaradi priznavanja etnične raznolikosti seveda ne sme zanemariti vseh ostalih dimenzij in vsebin sodobne demokratične države. Večetnična država se mora namreč v odnosu do vseh posameznikov in vseh različnih specifičnih skupnosti uveljaviti kot skupen in za vse sprejemljiv, spoštovan in priznan ter nevtralen in neodvisen družbeni dejavnik, ki v primeru nesporazumov in konfliktov lahko nastopi kot nepristranski, etnično in politično nevtralen ter od vseh vpletenih strani sprejet mediator in/ali razsodnik. Prav zato bo potrebno v inštitucijah političnega sistema uveljaviti rešitve, ki bodo omogočale enakopravno in ustrezno prisotnost vseh specifičnih skupnosti in manjšin ter njihov zagotovljen vpliv na sprejemanje pomembnih družbenih odločitev.

V tem procesu preobrazbe se bodo postopoma spreminjali tudi narava nacionalne države in njene bistvene značilnosti. Zlasti lahko pričakujemo spremembe pri organiziranju in delovanju inštitucij političnega sistema, v procesu demokratičnega političnega odločanja ter v pojmovanju državne suverenosti in neodvisnosti. Na te spremembe bodo ključno vplivali nekateri sočasni - navidez mogoče nepovezani in celo nasprotujoči si - procesi, ki jih že lahko zaznavamo v številnih državah. Na eni strani gre tako za oblikovanje posameznih mednarodnih integracij držav, ki imajo določene elemente supranacionalnosti, in na katere države članice prenašajo posamezne funkcije in pristojnosti. Poleg tega prenašanja funkcij in pristojnosti z države "navzgor," pa na drugi strani sočasno poteka tudi prenašanje posameznih funkcij in pristojnosti države na

¹⁷ Glej npr.: BENOÎT-ROHMER, HARDEMAN (1994); CAPOTORTI (1991); Will KYMICKA (1995), *Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights* (Oxford: Clarendon Press, 1995); STAVENHAGEN (1990); ŽAGAR (1996).

¹⁸ Glej npr.: Michael KEATING (1996), "Asymmetrical territorial devolution. Principles and Practice," *Project on Federalism and Compounded Representation in Western Europe*, University of Western Ontario (Oslo, June 1996).

"nižje" ravni. Notranja decentralizacija, oziroma prenašanje pristojnosti in funkcij države "navzdol" se v različnih državah izraža kot devolucija, (administrativna) decentralizacija, regionalizacija in/ali federalizacija posameznih nacionalnih držav. Sočasno z navedenimi procesi pa bo na posameznih področjih potekalo tudi prenašanje posameznih funkcij s supranacionalne ravni na državo in celo regionalno ali lokalno samoupravo, oziroma prenašanje posameznih pristojnosti in funkcij s subnacionalne ravni (federalne enote, regije, administrativne enote, lokalne skupnosti) na raven države. Pri tem bo osrednje vprašanje zlasti zagotavljanje ustreznega dinamičnega ravnotežja med temi procesi v posameznem zgodovinskem obdobju. Na vseh ravneh in na vseh področjih, kjer posamezne specifične skupnosti menijo, da je to potrebno, pa bo potrebno zagotoviti tudi ustrezne mehanizme, ki bodo v procesu političnega odločanja omogočili izražanje vseh relevantnih specifičnih interesov, njihovo usklajevanje, dogovarjanje in demokratično odločanje o teh interesov. Pri tem bo verjetno potrebno uveljaviti posamezne normativne rešitve, ki bodo omogočale uvedbo in uveljavljanje asimetrij v obstoječe in prenovljene ustavne in politične sisteme.¹⁹

¹⁹ Glej npr.: Mitja ŽAGAR (1992), "The Model of Asymmetrical Decision-Making as a Mean of Protection and of Assuring Equal Rights for Ethnic Minorities in Multie-Ethnic (Ethnically Plural) Societies," *The Journal of Ethno-Development*, Vol. 1, No. 1 (Detroit: Ethnic Heritage Studies Center, 1992), str. 91-108.

Summary

A Solution that Became a Problem. Nation States in the Ethnically Plural World

This contribution introduces a series of three articles that discuss different aspects of nation-states and their role in the international community. Special attention is paid to the role of nation-states in ethnic relations, the protection of national minorities and international security.

The concept of the nation-state has shaped our understanding of modern states and the international community in the past two centuries. This concept emerged as a result of specific historic developments in Europe from the seventeenth century on. The "romantic" nineteenth century - sometimes described as the century of the birth of (modern) nations - determined its shape, nature and identity. Ethnic (national) myths played an important role in this context. Although several basic presumptions of the concept of the nation-state were a fiction already at the time of its creation, they still shape our understanding of modern states. The perception of states as ethnically homogenous entities contradicts the culturally and ethnically plural reality directly. After all, the introduction of the concept of nation-states actually created traditional ethnic (national) minorities as we know them today. Global economy and communication further contribute to the growing ethnic and cultural diversity of modern societies.

The existing - symmetrical and hierarchical - political systems often prove unable to manage ethnic diversity and relations in plural societies. Furthermore, the existing concept of nation-states - still based on the presumption of ethnic homogeneity and ethnically defined national interests - could generate ethnic conflicts.

There is a need to transform the existing concept of nation-states. This transformation will be a slow and painful process marked also by different conflicts. The future development is difficult to predict. Nevertheless, in a way contradicting tendencies - decentralization, devolution, regionalization and federalization at the (sub)national level, cooperation and integration at the international level - seem to be main characteristics of this process. Hopefully these tendencies will lead to the concept of multinational state that will be perceived an ethnically friendly or at least neutral mechanism by all distinct communities.